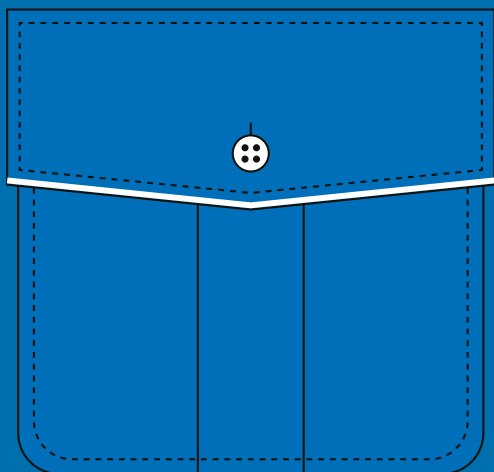

PRZEWODNIK PO JUDAIZMIE DLA POLICJANTÓW

Publikacja Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie.

opracowanie: Anna Zielińska

projekt graficzny: David Sypniewski

redakcja: Małgorzata Rokicka

podziękowania

Niniejsza publikacja powstała dzięki wsparciu finansowemu i merytorycznemu, udzielonemu nam przez CST – Community Security Trust.

prawa autorskie

Wszelkie prawa autorskie i wydawnicze zastrzeżone. Wszelkiego rodzaju reprodukcje, powielanie (w tym kopiowanie), przenoszenie na inne nośniki i inne pola eksploatacji bez pisemnej zgody Wydawcy, stanowi naruszenie praw autorskich chronionych na mocy Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. nr 24 z dn. 23.02.1994r., poz. 83 z późn. zm).

Wydawca dołożył wszelkich starań, by dotrzeć do wszystkich właścicieli i dysponentów praw autorskich do tekstów zamieszczonych w publikacji. Osoby, do których nie udało nam się dotrzeć, prosimy o kontakt z wydawcą.

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie

ul. Twarda 6

00-950 Warszawa

te. (22) 652 28 05

varshe@jewish.org.pl

SPIS TREŚCI

Czym jest Judaizm

4

Szabat

8

Święta

11

Jedzenie

16

Żydowski ubiór i dom

18

Synagoga i modlitwa

19

Cmentarze

21

Cykl życia żydowskiego

22

Kwestie socjalne

24

Kontakty

25

Kalendarz

29

Czym jest Judaizm

Judaizm jest religią narodu żydowskiego, która liczy sobie około 4000 lat, co czyni ją jedną z najstarszych tradycji religijnych na świecie. Jej wartości i historia stanowią podwaliny chrześcijaństwa i islamu.

Na świecie żyje około 12 milionów Żydów, z czego połowa w Izraelu. Według danych z 2011 roku w Polsce mieszka około 7000 Żydów. Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie liczy 700 członków. Członkiem Gminy może zostać pełnoletnia osoba z pochodzeniem żydowskim (czyli taka, której przynajmniej jedno z dziadków było Żydem).

Przed wojną Warszawa tętniła życiem żydowskim. Co trzeci mieszkaniec miasta był Żydem. W stolicy znajdowały się synagogi, domy modlitwy oraz liczne instytucje społeczne i kulturalne. Ta różnorodność została prawie całkowicie zniszczona przez wojnę. Po brutalnej likwidacji Warszawskiego Getta wśród ruin pozostały jedynie ogłuszająca cisza i pustka. Ocalała tylko niewielka garstka ogromnej niegdyś społeczności i kilka miejsc dziedzictwa historycznego z nią związanych.

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie kontynuuje tradycję przedwojennych gmin żydowskich, a więc realizuje misję samorządu

żydowskiego. Dziś Gmina Żydowska jest centralną organizacją dla lokalnej społeczności. Gmina warszawska jest członkiem Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Polsce, posiada oddział w Lublinie i jest największą tego rodzaju instytucją w kraju.

Członkowie naszej społeczności to ludzie młodzi i starsi, aktywni zawodowo i seniorzy – wszyscy, którzy chcą działać na rzecz społeczności i być jej częścią. Swoje miejsce może tu znaleźć każdy, niezależnie od swojej religijności. Gmina nie jest organizacją ortodoksyjną, członkowie społeczności spotykają się na modlitwach zarówno w ramach nurtu tradycyjnego, jak i reformowanego.

Gmina jest animatorem życia lokalnej społeczności żydowskiej, a jej celem jest stwarzanie coraz szerszej oferty społecznej, edukacyjnej i kulturalnej. Zapewniamy także wsparcie i system pomocy społecznej osobom potrzebującym.

Historia oraz fakt, że przed II wojną światową społeczność żydowska w Polsce była największą Diasporą na świecie, łączyła większość światowych Żydów z naszym krajem. To, że Żydzi z całej Europy ginęli w niemieckich nazistowskich obozach koncentracyjnych, czyni nasz kraj jeszcze bardziej istotnym dla historii żydowskiej. Dlatego też Żydzi z całego świata bardzo interesują się Polską, a także masowo ją odwiedzają, często w dużych, zorganizowanych grupach. W okresie od marca do października po całej Polsce przemieszczają się grupy, przeważnie młodych ludzi, zwiedzając miejsca pamięci związane z martyrologią Żydów w czasie II wojny światowej. Główne obchody odbywają się w Dzień Pamięci Ofiar Zagłady, który liczony wg kalendarza hebrajskiego przeważnie przypada w kwietniu, kiedy to kilkadziesiąt tysięcy ludzi maszeruje z Auschwitz do Birkenau.

Judaizm jest religią prawa, co znaczy, że prawie wszystkie aspekty życia są regulowane przez religię: począwszy od tego, kto jest uważany za Żyda oraz jak i ile razy dziennie powinien się modlić, a także jak powinno wyglądać życie małżeńskie i rodzinne, po zasady dotyczące stroju i przestrzegania właściwej diety.

W judaizmie występuje kilka nurtów. Poniżej prezentujemy najczęściej stosowany podział, występujący także w Polsce.

ULTRAORTODOKSYJNY (po hebrajsku: HAREDI) I ORTODOKSYJNY

Żydzi z tej grupy uważają Torę – Stary Testament (główne źródło żydowskiego prawa i etyki) – za daną przez Boga Mojżeszowi na Górze Synaj. W tradycyjny sposób obchodzą wszystkie żydowskie święta, jedzą tylko kosherne jedzenie i stosują się do wszystkich religijnych zakazów i nakazów, które nazywane są micwami (przykazaniami). Ich główna kodyfikacja „Tarjaż Micwot” zawiera ich 613. Religijne prawo żydowskie nazywa się Halacha. Surowe obyczaje i charakterystyczne stroje czynią tę grupę łatwą do zidentyfikowania.

WSPÓŁCZESNA ORTODOKSJA / JUDAIZM TRADYCYJNY

Żydzi z tej grupy przestrzegają wszystkich tradycji religijnych, ale ubierają się we współczesne stroje, wiele mężatek zakrywa jednak włosy, a mężczyźni noszą tradycyjne nakrycie głowy – kipe, zwaną też jarmułką. Grupa ta jest zintegrowana ze świecką kulturą i społeczeństwem i nie jest tak łatwa do zidentyfikowania. Większość Żydów ortodoksyjnych i tradycyjnych obchodzić będzie święta w sposób tradycyjny, część jednak będzie zachowywać tylko elementy zwyczajów. Podobnie sprawa ma się z koszernym jedzeniem, większość będzie tylko takie spożywać, ale są i tacy, którzy zasad koszerności będą przestrzegać tylko w domu albo w wybranym zakresie.

JUDAIZM KONSERWATYWNY I REFORMOWANY

Członkowie tej społeczności nie przestrzegają tak ściśle tradycyjnych zasad wiary. W przeważającej większości Żydzi z tej grupy nie będą już na przykład zakrywać głowy poza synagogą. Mogą także mieć inne interpretacje praw rządzących obchodzeniem świąt bądź przepisów dotyczących koszerności jedzenia. W synagogach kobiety i mężczyźni siedzą razem, kobiety mogą zostać rabinami i pełnić inne religijne funkcje, które w pozostałych grupach są zarezerwowane wyłącznie dla mężczyzn.

Jest także wielu Żydów, którzy nie identyfikują się z żadną z powyżej opisanych grup, nie praktykują żadnych tradycyjnych praw i zwyczajów, a mimo to nadal czują się Żydami i za takich uznawani są przez społeczność żydowską.

Szabat

Zagadnienia praktyczne

- » Tylko nagłe, zagrażające życiu lub zdrowiu wypadki i przestępstwa będą zgłaszane Policji w trakcie trwania Szabatu.
- » Szabat trwa jeden dzień – od zachodu słońca w piątek do zachodu słońca w sobotę.
- » Ortodoksyjni Żydzi nie będą chcieli spisywać zeznań i podpisywać dokumentów.
- » Ortodoksyjni Żydzi nie będą korzystać z telefonu, komputera i innych form komunikacji elektronicznej.

SZABAT (jidysz: Szabes) jest jednym z najważniejszych świąt żydowskiej wiary. W trakcie Szabatu Żydzi powstrzymują się od wykonywania różnych czynności uznawanych za „pracę”, upamiętniając w ten sposób siódmy dzień stworzenia, w którym Bóg odpoczął. Tradycyjnie w tym dniu bierze się udział w modlitwach w synagodze i świętuje przy uroczystym posiłku w towarzystwie rodziny, przyjaciół bądź społeczności.

Co uważa się za „pracę”?

- » Wszelkiego rodzaju działalność gospodarczą (sklepy i firmy są w tym dniu zamknięte).
- » Prowadzenie pojazdów i podróżowanie, także środkami transportu publicznego.
- » Używanie sprzętu elektronicznego (telefonów, komputerów, telewizorów, zmywarek, a także włączanie i wyłączenie światła oraz korzystanie z windy).
- » Używanie pieniędzy.
- » Pisanie.
- » Wynoszenie przedmiotów poza obręb domu (Eruw – zob. poniżej)

Dla ortodoksyjnych Żydów prawa Szabatu są wiążące, z wyjątkiem sytuacji zagrożenia życia.

Czas trwania Szabatu: Święto zaczyna się godzinę przed zapadnięciem nocy lub 15 min przed zapadnięciem zmierzchu. Dlatego też Ortodoksyjni Żydzi muszą wyjść z pracy lub ze szkoły wcześniej, by w odpowiednim czasie dotrzeć do domu. Najwcześniej święto zaczyna się w środku zimy (około 15:00) i trwa zawsze 25 godzin, do zapadnięcia nocy w sobotę wieczorem.

Zagrożenie życia

Gdy zagrożone jest życie, czy to z powodów medycznych, czy jakichkolwiek innych, prawa Szabat u zostają zawieszane. Służby ratownicze powinny być wzywane w tym przypadku, tak samo jak w każdy inny dzień tygodnia.

Eruw

Eruw to ogrodzenie wokół domu, społeczności lub nawet dzielnicy czy całego miasta. Pozwala na przenoszenie przedmiotów poza domem w Szabat i niektóre święta, co inaczej byłoby zakazane przez Halachę – prawo wywodzące się z Tory. Bez Eruwu Żydzi przestrzegający praw nie mogliby nosić kluczy, a nawet chusteczki, czy też pchać wózków, co w znaczny sposób ograniczałoby możliwość wyjścia z domu.

Historycznie Eruw tworzone ze ścian i drzwi, współcześnie może tworzyć go symboliczna „ciągła ściana”, zbudowana z kabli i słupów oraz granic naturalnych.

Święta

W kalendarzu żydowskim jest wiele świąt i specjalnych dni upamiętniających ważne wydarzenia z historii żydowskiej lub celebrujących pewne okresy w roku.

Rosz Haszana (żydowski Nowy Rok)

Rosz Haszana to dwudniowe święto wypadające we wrześniu lub w październiku. Jest uważana za jeden z ważniejszych okresów w roku. Rosz Haszana rozpoczyna cykl Wielkich Świąt, trwający prawie miesiąc, będący okresem pokuty za grzechy oraz rozpoczęciem nowego cyklu.

Zagadnienia praktyczne:

- » Do synagog w tym czasie przychodzi więcej ludzi oraz organizowane są uroczyste kolacje w hotelach, przeważnie poza siedzibą gminy (na które ludzie w sporych grupach udają się pieszo prosto z synagogi).
- » Pierwszego dnia po południu (albo drugiego, jeżeli pierwszy przypada w Szabat) wiele osób udaje się spod synagog nad rzekę, aby symbolicznie 'pozbyć się' swoich grzechów, wyrzucając do rzeki okruszki. Ceremonia ta nazywa się tashlich.

Jom Kipur (Dzień Pokuty)

To najbardziej uroczysty dzień w kalendarzu żydowskim, podczas którego w modlitwach prosi się Boga o przebaczenie za grzechy popełnione w minionym roku i pokutuje. Każdy dorosły Żyd, poza osobami chorymi, pości w tym dniu, nie jedząc i nie pijąc przez 25 godzin, od zachodu słońca do zmroku dnia następnego.

Zagadnienia praktyczne:

- » Synagogi są otwarte cały dzień i przez cały czas modlą się w nich ludzie, którzy przebywają na terenie gminy.
- » Bardzo dużo osób przychodzi do synagogi na wieczorne modlitwy, w wieczory rozpoczynający i kończący święto.

Sukkot (Święto Szałasów)

Święto rozpoczyna się pięć dni po Jom Kipur i upamiętnia tymczasowe szałasy, jakie Izraelici budowali na pustyni po wyjściu z Egiptu. W czasie tego ośmiodniowego święta tradycyjnie mieszka się i jada w podobnych szałasach zwanych Sukka.

Tylko dwa pierwsze i dwa ostatnie dni święta są wolne – pozostałe są dniami roboczymi.

Zagadnienia praktyczne:

- » Wiele Żydów będzie nosić ze sobą do synagogi długie pudełko, zawierające w sobie tradycyjne liście palmy i gałęzie wierzby oraz mniejsze pudełko zawierające etrog, owoc przypominający cytrynę.
- » Przed synagogami, a także innymi budynkami należącymi do organizacji żydowskich, zostaną zbudowane Sukki, czyli świąteczne szałasy.
- » W pierwsze dni święta spora liczba osób będzie przychodzić do Sukk na posiłki. Ludzie będą korzystać z Sukk także w ciągu dni roboczych. W czasie większości wieczorów w Sukkach organizowane będą spotkania, a więc przez osiem dni świąt instytucje żydowskie odwiedzane będą przez większą liczbę osób.

Simchat Tora (Radość Tory)

Zaraz po Sukkot zaczyna się święto Simchat Tora, które jest jednym z radośniejszych świąt żydowskich. Po modlitwach wieczornych organizowana jest impreza. Simchat Tora jest świętem z okazji rozpoczęcia nowego cyklu czytania Tory (Starego Testamentu), w synagogach tańczy się ze zwojami Tory. Tańce te przenoszą się także na zewnątrz synagogi, którą obchodzi się kilka razy, śpiewając.

Zagadnienia praktyczne:

- » Wiele rodzin z dziećmi będzie odwiedzać synagogę, wiele osób będzie także znajdować się wokół synagogi.
- » Duże grupy tańczących i śpiewających ludzi mogą zachowywać się głośno, zwłaszcza w związku ze spożywanym tradycyjnie w to święto alkoholem.

Pesach

To ośmiodniowe święto, które zbiega się z Wielkanocą, upamiętnia wyjście Żydów z niewoli egipskiej. Aby pamiętać o pośpiechu, w jakim Żydzi opuszczali Egipt, nie spożywa się jedzenia na zakwasie, takiego jak chleb, płatki śniadaniowe, czy piwo. Tradycyjnie za to spożywa się macę. W dwie pierwsze noce święta, po wieczornych modlitwach w synagodze, odbywają się uroczyste kolacje zwane Sederami, które same w sobie są rytuałem religijnym.

Zagadnienia praktyczne:

- » Po modlitwach wieczornych sporo Żydów będzie brało udział w Sederach organizowanych w synagogach lub w innych organizacjach żydowskich, lub też przemieszczało się do hoteli, gdzie będą się one odbywać.

Szawuot (Zielone Świątki)

Święto rozpoczyna się siedem tygodni po zakończeniu Pesach (przeważnie pod koniec maja/na początku czerwca), upamiętniając nadanie Tory na Synaju. Szawuot trwa dwa dni, podczas których tradycyjnie spożywa się potrawy mleczne.

Zagadnienia praktyczne:

- » Tradycją jest całonocne studiowanie, więc w synagogach i innych organizacjach żydowskich organizowane będą takie spotkania.

Chanuka (Święto Świateł)

W to radosne święto tradycyjnie zapala się świecznik, zwany chanukiją, przez osiem nocy, każdej nocy dodając dodatkową świeczkę. Je się także potrawy przyrządzone na oleju – najpopularniejsze są pączki i placki ziemniaczane. Wręcza się także prezenty i organizuje spotkania towarzyskie i imprezy, a czasem nawet bale.

Zagadnienia praktyczne:

- » Tradycyjnie chanukiję stawia się w oknach. Jako że jest to deklaracja żydowskiego pochodzenia, może wywołać antysemickie wybryki bądź ataki na tle antysemickim.
- » W pierwszy dzień Chanuki społeczność żydowska Warszawy organizuje przeważnie uroczyste zapalenie świec na placu Grzybowskim, po czym obecni udają się do synagogi im. Nożyków. Impreza jest otwarta.

Purim

To jednodniowe święto odwołuje się do historii z Księgi Estery, w której żydowska królowa Estera udaremniła w Persji spisek królewskiego doradcy, planującego zamordować wszystkich Żydów. Księgę odczytuje się w synagodze ze specjalnego zwoju zwanego Megila. Purim zwany jest także żydowskim karnawalem, bo podczas tego święta Żydzi przebierają się i organizują bale. Jest to jedyny dzień w roku, kiedy tradycja wręcz zachęca do spożywania alkoholu.

Zagadnienia praktyczne:

- » W synagodze obecna będzie duża liczba wiernych, przebranych w kostiumy i w bardzo wesołych nastrojach.
- » Może zdarzyć się, że osoby bardzo pijane będą zachowywać się głośno i prowokująco.

Ważne daty

Święta i rocznice są dniami, kiedy wzrastać może liczba ataków na tle antysemickim. Oprócz opisanych powyżej, jest też kilka innych ważnych współczesnych świąt i rocznic, o których należy pamiętać. Niektóre ze świąt wypadają w dni liczone według kalendarza gregoriańskiego, inne żydowskiego (na końcu broszurki znajduje się kalendarz świąt na najbliższe lata).

Międzynarodowy Dzień Pamięci o Holokauście – 27 stycznia

Powstanie w Getcie Warszawskim – 19 kwietnia

Dzień Pamięci o Holokauście (Jom HaSzoa)

– 27 Nissan (przeważnie w kwietniu). W tygodniu przed i po święcie wyjątkowo liczne grupy Żydów biorących udział w Marszu Żywych odwiedzają Warszawę. W modlitwach szabatowych w synagodze im. Nożyków uczestniczy kilkaset osób.

Dzień Niepodległości Państwa Izrael (Jom HaAcmaut)

– 6 Ijar (przeważnie w maju)

Jedzenie

Zagadnienia praktyczne:

- » Gdy zaprasza się Żydów na spotkanie, powinno się przygotować kosherne jedzenie.
- » Gotowe posiłki mogą być dostarczane do więzień i szpitali.
- » Do żydowskiego domu nie należy przynosić jedzenia i picia (w tym alkoholu) bez wcześniejszego ustalenia, czy są one kosherne.
- » We wszystkich kwestiach związanych z koszernością należy kontaktować się z rabinem.

Jedzenie

Żydowskie prawo dotyczące żywności ustala zasady produkcji, przygotowania i serwowania jedzenia. Żydzi przestrzegający zasad koszerności będą spożywać tylko jedzenie, które posiada właściwe certyfikaty wydawane przez rabinów lub specjalnie do tego powołane instytucje. Dotyczy to produktów mięsnych, pieczonych oraz nabiału. Wszystkie garnki, naczynia i sztucce muszą być używane tylko na kosherne pokarmy. Mleczne i mięsne produkty żywnościowe muszą być trzymane oddzielnie i gotowane w różnych garnkach. Nie będą także spożywane w tym samym czasie. Tradycyjnie po zjedzeniu produktów mięsnych czeka się trzy godziny, zanim zje się produkty mleczne. Niektórzy czekają nawet sześć. Religijni Żydzi jedzą tylko w koshernych restauracjach, posiadających odpowiednie certyfikaty.

Jakie mięso jest dozwolone?

Zwierzęta: Według prawa żydowskiego, kosherne zwierzę „przeżuwa” i ma rozszczepione kopyta. Dozwolone są więc produkty z krów lub owiec. Wieprzowina jest zakazana.

Ptaki: Głównie drób – kurczak, indyk, kaczka, gęś. Zakazane są ptaki drapieżne.

Ryby: Koszerne ryba musi mieć płetwy i łuski. Dozwolone więc będą dorsz, karp, flądra, łosoś czy tuńczyk, ale zakazane skorupiaki, ośmiornice czy ostrygi, a także na przykład węgorze i sumy.

Do zwierząt i drobiu stosuje się kosherne i humanitarne ubój zwany Szchitą. Dokonywać jej może tylko posiadająca odpowiednie kwalifikacje i licencje osoba, zwana Szochet.

Koszerne sklepy i restauracje

Aby zaspokoić potrzeby żydowskich klientów, producenci często wytwarzają produkty, które są specjalnie nadzorowane i posiadają certyfikat koszerności. Ortodoksyjni Żydzi będą spożywać tylko takie produkty. Jednakże osoby mniej rygorystycznie podchodzące do koszerności mogą jeść kosherne tylko w domu, albo nawet jeść niekoszerne jedzenie, powstrzymując się jednak od spożywania wieprzowiny oraz owoców morza i potraw, w których miesza się mięso z mlekiem.

ŻYDOWSKI UBIÓR I DOM

Zagadnienia praktyczne:

- » Nie ma specjalnych norm zachowania lub ubioru, które trzeba spełniać będąc w żydowskim domu, nie ma także wymogu postępowania zgodnie z zasadami religijnymi i tradycjami.
- » Ortodoksyjni Żydzi mogą nie podać ręki osobom przeciwnej płci oraz grzecznie odmówić, jeżeli wyciągnie się do nich rękę, nie będą jednak czuć się urażeni.

Żydowski ubiór i dom

Religijni mężczyźni zawsze mają zakryte głowy, przeważnie małymi jarmułkami zwanymi kipami. Niektórzy mogą także nosić pod ubraniem pewnego rodzaju szal z frędzlami na czterech rogach, zwany cicit. Frędzle mogą wystawać spod ubrania poniżej talii.

Ultraortodoksyjni mężczyźni, zwłaszcza z grup zwanych chasydzkami, będą często nosić kapoty zwane chałatami, kapelusze, a nawet futrzane czapy z płaskim denkiem, zwane sztrejmel.

Religijne żydówki będą nosić skromne stroje z rękawami zakrywającymi łokcie i spódnicami za kolano, wiele nie będzie nosić spodni, a mężatki będą zakrywać włosy. Im bardziej ortodoksyjna jest kobieta, tym większa część jej włosów będzie zakryta, ultraortodoksyjne kobiety będą nosić peruki lub całkowicie zakrywać włosy.

Większość domów żydowskich można poznać po wiszącej na framudze drzwi mezuzie. Jest to małe pudełko, w którym znajdują się dwa teksty z Biblii. Przymocowuje się ją do framugi lub ściany po prawej stronie wejścia. Czasem znajdować będzie się tylko na drzwiach wejściowych, czasem na każdych drzwiach w mieszkaniu (poza łazienką i toaletą) lub wszędzie poza drzwiami wejściowymi, co może być spowodowane strachem przed atakami antysemitycznymi ze strony sąsiadów.

SYNAGOGA I MODLITWA

Zagadnienia praktyczne:

- » Wszyscy mężczyźni wchodzący do synagogi powinni mieć zakrytą głowę, wystarczy więc pozostać w służbowej czapce lub włożyć leżące przy wejściu kipy.
- » W synagogach ortodoksyjnych, takich jak synagoga Nożyków na ulicy Twardej nie wolno robić zdjęć, filmować i nagrywać w Szabat i święta. Podczas wykonywania czynności służbowych wskazane jest powstrzymanie się od fotografowania ludzi. Podobnie wygląda sytuacja w Synagodze Ec Chaim, także należącej do Gminy Żydowskiej w Warszawie. Zawsze można te kwestie wyjaśnić, pytając się obecnych w synagodze ludzi o zgodę.

Synagoga i modlitwa

Zgodnie z tradycją, wszyscy mężczyźni i chłopcy powyżej trzynastego roku życia mają obowiązek modlić się trzy razy dziennie. Można modlić się samemu, ale większa część mężczyzn woli wspólne modlitwy w synagodze, które mogą się odbywać, gdy obecnych w niej jest dziesięciu mężczyzn. Grupa ta nazywa się minjan (poza synagogami ortodoksyjnymi do tej grupy zalicza się także kobiety).

Poranne modlitwy (Szachrit) odbywają się w Synagodze im. Nożyków między 7:15 a 9:00 i trwają około 45 minut. W czasie modlitwy nosi się szal modlitewny – tates oraz małe kwadratowe skórzane pudełeczka, na rękę i czole – tefilin (w tradycji chrześcijańskiej znane też pod nazwą filakterie).

Modlitwy popołudniowe (Mincha) i wieczorne (Mariw) trwają około 15 minut.

Kobiety mogą się modlić, ale nie mają takiego bezwzględnego obowiązku. Nie mają także obowiązku noszenia tefilinu i tałesu, w ortodoksyjnych społecznościach jest to nawet zakazane. W reformowanych kobiety często je zakładają, nosząc również w synagodze kipeę, a poza nią nie zakrywając głowy.

Etykieta w synagodze różni się w zależności od lokalnych tradycji oraz denominacji.

W ortodoksyjnych synagogach kobiety i mężczyźni siedzą oddzielnie, a między nimi znajduje się zastawa zwana mechicą, często też kobiety siadają na galerii, potocznie zwanej w Polsce babińcem (hebr. eztař naszim). W ortodoksyjnych synagogach pracują rabini i woźni zwani szamesami – zawsze będą nimi mężczyźni.

W synagogach konserwatywnych i reformowanych kobiety i mężczyźni przeważnie siedzą razem, a rabinami są także kobiety.

Modlitwy żydowskie oraz Tora są w języku starohebrajskim i aramejskim. Tylko takich języków używać będzie się w synagogach ultraortodoksyjnych i ortodoksyjnych. W synagogach konserwatywnych i reformowanych używa się także języka danego kraju.

CMENTARZE

W związku z tym, że społeczność żydowska w przedwojennej Polsce liczyła ok. 3 mln osób, we współczesnych granicach naszego kraju znajduje się ok. 1400 cmentarzy żydowskich. Oprócz tego, zwłaszcza wschodnie i centralne tereny Polski są wprost usiane nieoznakowanymi grobami ofiar Holokaustu. Tymczasem zgodnie z religią żydowską ludzkie szczątki pozostają w łączności z ludzką duszą, dlatego też żydowskie groby powinny pozostać nienaruszone aż do Dnia Sądu Ostatecznego. Ekshumacje, przenoszenie szczątków i inne ingerencje w strukturę grobu są zakazane, nawet jeżeli jest to grób masowy, będący często wykopany w lesie dołem. Judaizm dopuszcza ekshumację tylko w przypadku, gdy grób jest zagrożony przez czynniki naturalne: występującą z brzegów rzekę lub osuwającą się ziemię.

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie opiekuje się cmentarzami się na terenie, który obejmuje jej działalność. Często posesje, na których znajdują się nekropolie, są zaniedbane, nieoznaczone, a czasem nawet służą za lokalną drogę czy wysypisko śmieci. Gmina w miarę możliwości ogradza i oznacza tereny cmentarzy, co wywołuje konflikty z mieszkańcami przyzwyczajonymi do użytkowania danego terenu. Często także postawione przez Gminę tablice pamiątkowe czy ogrodzenia są niszczone, a sprawy kierowane na policję.

Ważną rolę w ochronie i zabezpieczeniu cmentarzy żydowskich i grobów masowych na terenie Polski odgrywa Komisja Rabiniczna ds. Cmentarzy i Grobów Masowych działająca przy Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Polsce.

CYKL ŻYCIA ŻYDOWSKIEGO

Narodziny

Każdy żydowski chłopiec powinien być obrzezany, ceremonia ta nazywa się brit mila. Ma ona miejsce ósmego dnia po urodzeniu lub jak najszybciej się da, jeżeli są medyczne powody ku jej odłożeniu. Obrzezania dokonuje mohel, posiadający odpowiednie certyfikaty i wykształcenie, czasem bywa on też lekarzem lub pielęgniarzem. Imienia chłopca często nie zdradza się do momentu ceremonii.

Dziewczynkom nadaje się imiona w czasie ceremonii w synagodze, przeważnie w pierwszy Szabat po ich urodzeniu.

Bar micwa / Bat micwa

Chłopcy uznawani są za w pełni dorosłych członków społeczności w wieku lat 13, po ceremonii bar micwy (co w dosłownym tłumaczeniu znaczy „syn przykazania”). W ortodoksyjnych synagogach ceremonię tę poprzedza okres studiów religijnych, przygotowujących chłopca do pierwszego publicznego odczytania fragmentu Tory. W synagogach konserwatywnych i reformowanych dotyczy to także dziewczynki.

Dziewczynki osiągają dorosłość w sensie religijnym w wieku lat 12, kiedy świętują swoją bat micwę.

Ceremonie te często kończą się przyjęciem.

Ślub

Śluby żydowskie mogą odbywać się w każdym dniu poza Szabatem, świętami i okresami postów oraz żałoby, jakie są w żydowskim kalendarzu.

Organizować można je w dowolnym miejscu, choć przeważnie dzieje się to w synagodze.

Po ceremonii odbywa się wesele, a w tygodniu po ślubie rodzina i przyjaciele organizują w swoich domach codzienne uroczyste posiłki dla pary młodej zwane Szewa Brachot.

Pogrzeb

Zagadnienia praktyczne:

- » Ciało nie powinno zostawać bez nadzoru i niezmiernie ważne jest, żeby jak najmniej było w nie ingerencji.
- » Oczy i usta powinny zostać zamknięte, a ciało przykryte, najlepiej białym materiałem, jeżeli jest dostępny.
- » Według tradycyjnego prawa żydowskiego sekcja zwłok jest zakazana chyba, że bezwzględnie wymaga tego prawo karne. W innych sytuacjach może zdarzyć się, że rodzina będzie się starać tego uniknąć, aby nie naruszyć integralności zwłok.
- » Pogrzeb powinien odbyć się tak szybko, jak to tylko możliwe, najlepiej tego samego dnia, choć w polskich warunkach rzadko jest to możliwe ze względów formalnych (uzyskanie aktu zgonu).

Żałoba

Ciało zmarłego musi być traktowane z ogromną uwagą i szacunkiem. Istnieją specjalne zasady przygotowania ciała do pogrzebu zwane Tachara, a wykonują je bractwa pogrzebowe (kobiety dla kobiet, mężczyźni dla mężczyzn) zwane Chewra Kadisza.

Najbliższa rodzina zmarłego odbywa siedmiodniowy okres żałoby zwany Sziwa. Pozostaje wtedy w domu, a członkowie społeczności odwiedzają ją, by złożyć kondolencje oraz przynieść jedzenie. Tradycyjnie w domu zastania się wtedy lustra, żałobnicy siedzą na niskich stołkach i nie wkładają skórzanych butów. Kremacja jest zakazana.

KWESTIE SOCJALNE

Opieka zdrowotna

Istnieją pewne ograniczenia w prawie religijnym dotyczące aborcji, przeszczepów organów i bycia ich dawcą, leczenia niepłodności i antykoncepcji. Jednak wszystkie procedury medyczne konieczne w sytuacjach zagrożenia życia są dozwolone i powinny być wykonane bezwzględnie. Zgodnie z prawem żydowskim transfuzje są dozwolone.

Przemoc w rodzinie i przemoc wobec dzieci

Niestety przestępstwa te są obecne także w społeczności żydowskiej. Podobnie jak w innych społecznościach także często są one ukrywane. Gdy zachodzą jakiegokolwiek obawy lub podejrzenia w tej sprawie, powinny być one zgłaszane do właściwych służb socjalnych i/lub na policję.

KONTAKTY

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie

ul. Twarda 6
00-950 Warszawa
+22.652.28.05
warszawa@jewish.org.pl
<http://warszawa.jewish.org.pl>
facebook: Gmina Żydowska w Warszawie

Biuro Komunikacji Społecznej

+22.652.22.02
media@jewish.org.pl
[kontakt także w kwestiach monitoringu działań antysemitycznych:
monitoring@jewish.org.pl]

Filia Gminy w Lublinie

ul. Lubartowska 85
20-087 Lublin
+81.747.09.92
lublin@jewish.org.pl

Synagoga Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie

Synagoga im Nożyków **Rabin Michael Schudrich**

ul. Twarda 6
+22.624.14.84
naczelnyrabinpl@jewish.org.pl
[kontakt także w kwestiach posiłków koszernych
dla szpitali i więzień]

Rabin Stas Wojciechowicz **Synagoga Ec Chaim**

Aleje Jerozolimskie 53
00-697 Warszawa
+48.511.764.099
ecchaim@jewish.org.pl

Cmentarze żydowskie w Warszawie

Cmentarz Żydowski przy ul. Okopowej

ul. Okopowa 49/51
01-043 Warszawa
+22.838.26.22
beisolam@jewish.org.pl

Cmentarz Żydowski na Pradze (Bródno)

ul. św. Wincentego 15
03-505 Warszawa
+48.504.906.258
brodno@jewish.org.pl

Ważne kontakty

Komisja Rabiniczna ds. Cmentarzy i Grobów Masowych

ul. Twarda 6
00-950 Warszawa
+22.526.54.59
komisja.rabiniczna@jewish.org.pl

Fundacja Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego

ul. Grzybowska 2
00-131 Warszawa
+22.436.60.00
fodz@fodz.pl

Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP

ul. Twarda 6
00-950 Warszawa
+22.620.06.76
sekretariat@jewish.org.pl
kwestie bezpieczeństwa: security_poland@jewish.org.pl
facebook: jewish.org.pl

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Bielsku-Białej

ul. 3 Maja 7
43-300 Bielsko-Biała
+33.812.66.54
gwz@bb.onet.pl

ZGWŻ w RP Oddział w Gdańsku

ul. Partyzantów 7
80-254 Gdańsk
+58.344.06.02
gdansk@jewish.org.pl

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Katowicach

ul. 3 Maja 16
40-096 Katowice
+32.253.77.42
gwzkatowice@poczta.onet.pl

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie

ul. Miodowa 27
31-055 Kraków
+12.430.54.11
krakow@jewish.org.pl

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Legnicy

ul. Chojnowska 12/1
59-220 Legnica

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Łodzi

ul. Pomorska 18
91-416 Łódź
+42.632.04.27
jewishinformationlodz@gmail.com

ZGWŻ w RP Oddział w Poznaniu

ul. Stawna 10
61-759 Poznań
+61.855.21.18
Poznan@jewish.org.pl

Gmina Wyznaniowa Żydowska w Szczecinie

ul. J.U. Niemcewicza 2/1-2
71-553 Szczecin
+91.422.19.05
gwz.szczecin@gmail.com

ZGWŻ w RP Oddział we Wrocławiu

ul. Pawła Włodkowica 9
50-072 Wrocław
+71.343.64.01
wroclaw@jewish.org.pl

Koszerność

Informacje dotyczące koshernej żywności, sklepów, restauracji, cateringu, hoteli itd. znaleźć można na www.koszernapolska.pl.

KALENDARZ

Kalendarz solarno-lunarny, używany przez plemiona semickie od czasów przedhistorycznych, obecny kształt zyskał w 359 roku.

Długość roku zwykłego może wynosić 354, 355 lub 356 dni. Długość roku przestępnego może wynosić 383, 384 lub 385 dni. Są to lata odpowiednio: ułomne, zwykłe i pełne. W roku ułomnym Cheszwan ma jeden dzień mniej. W roku pełnym Kislew ma jeden dzień więcej. W kalendarzu żydowskim rachuba lat zaczyna się od dnia stworzenia świata, które według ustaleń żydowskich autorytetów religijnych nastąpiło 7 października 3761 p.n.e.

Rok hebrajski dzieli się na 12 miesięcy liczących 29 lub 30 dni, ponadto co dwa/trzy lata dla zrównania cyklu solarnego z lunarnym dodawany jest dodatkowy, trzynasty miesiąc – zwany Adar Bet lub Adar Szeni (Adar II) – mający 29 dni. Nazwy miesięcy wywodzą się z tradycji babilońskiej. Poszczególne miesiące rozpoczynają się od nowiu księżycowego (Rosh Chodesz).

Należy pamiętać, że święta żydowskie zaczynają się w wieczór poprzedzający dzień świąteczny, np. jeżeli pierwszym dniem święta jest 11 marca, to znaczy, że święto rozpoczyna się 10 marca wieczorem.

miesiąc hebrajski	nr	liczba dni	miesiąc gregoriański
nisan	1	30	marzec-kwiecień
ijar	2	29	kwiecień-maj
siwan	3	30	maj-czerwiec
tamuz	4	29	czerwiec-lipiec
aw	5	30	lipiec-sierpień
elul	6	29	sierpień-wrzesień
tiszri	7	30	wrzesień-październik
cheszwan	8	29/30	październik-listopad
kislew	9	29/30	listopad-grudzień
tewet	10	29	grudzień-styczeń
szwat	11	30	styczeń-luty
adar	12	29/30	luty-marzec
adar II	13	29	marzec-kwiecień

Święto	5777 (2016-17)	5778 (2017-18)	5779 (2018-19)	5780 (2019-20)	5781 (2020-21)
Rosz Haszana	3-4.10	21-22.09	10-11.09	30.09-1.01	19-20.09
Jom Kipur	12.10	30.09	19.09	9.10	28.09
Sukkot	17-23.10	5-11.10	24-30.09	14-20.10	3-9.10
Szmini Aceret	24.10	12.10	1.10	21.10	10.10
Simchat Tora	25.10	13.10	2.10	22.10	11.10
Chanuka	25.12-1.01	13-20.12	3-10.12	23-30.12	11-18.12
Purim	12.03	1.03	21.03	10.03	26.02
Pesach	11-18.04	31.03-7.04	20-27.04	9-16.04	28.03-4.04
Szawuot	31.05-1.06	20-21.05	9-10.06	29-30.05	17-18.05
Jom HaSzoa	24.04	12.04	2.05	21.04	8.04
Jom HaZikaron	1.05	18.04	8.05	28.04	14.04
Jom HaAcmaut	2.05	19.04	9.05	29.04	15.04

